

SOKFÉLE.

69. Szám. Béts. Augustus 27-dikén. (17) 1855

Emlékeztető Jegyzetek.

A u g u s t u s.

24 Aug. — 1652. Gustav Adolf hasztalan támadja meg Walenstein táborát Nürnberg mellett. 3000 hős Sved este után hátrál a' győzni szokott sereg. — 1796. Károly F. H. megveri a' Frantziákat Amberg mellett.

25 Aug. — 1620. A' Besztercze-Bányai Gyűlés Bethlent Magyar Országi Királynak választá meg 's ő élni kezdé e' nevezettel, de magát bár kezében vala a' korona meg nem koronáztatá, melly mind böltsességét bizonyítja mind szerénységét.

26 Aug. — 1278. Ottokár mindenét elveszti Weidenbach mellett. Sok Magyar 's Kun is vértett Habsburgi Rudolfért, ki ma legnagyobb ellenétől szabadult meg. — 1788. London héveszi Dubitzát.

27 Aug. — 1626. Tilly tönkre veri a' Dániai Királyt, ki segédet akart hozni a' Protestánsoknak.

Barátságos válasz a' Lóversenyezés feletti észrevételekre adott „Enyhítő feleletre“ (Sokféle sz. 52. 855)

Élő szóval, mint tollal folytatott vitatásokban arra törekedvén, hogy vagy én győzzem meg ellenfelemet, vagy az engemet, e' jelen esetben pedig bátoritva azon ébresztő kedvezés által is, mellyel Nemki Demit barátja „Észrevételeimről“ is emlékezett: kívántam „Enyhítő feleletére“ válaszolni; annyival inkább, mivel Nemki Demitnél már is közelebb lévén hozzám egy lépéssel: biztat a' reménység, hogy az ügy igazsága tökéletesen értelmemre fogja hajtani.

A' kérdésben forgó értekezés (l. Sokféle 28sz. 855) elkészéséről tett megjegyzésem első felire, t. i. a' dátumra nézve adott világosítás: rám nézve tökéletesen kielégítő. — Ennek folytatában azon buzgó óhajításomat

Toldalék a' M. Kurirhoz.

69 (17)

nyilatkoztatom ki: Ne legyen a' Magyarra nézve soha oly mostoha az idő lelke, hogy a' környülmények, valamely józan, nem a' Státus egyenes felforgatására tzelző tzikkely világra jövetelét eltiltsák; 's kívánom, hogy a' Tacitus ismeretes szavai: a' „*Rara temporum felicitas, ubi sentire quae velis, et quae sentias, dicere licet*“ kedves hazánkra soha ne illjenek; hogy így a' gondolatok, szabadon ugyan, de mindég a' józanság, 's illendőség határi közt közöltethetvén: győzőn az igazság szent szava.

Az „Enyhítő felelet“ másik része, azon megjegyzésemre, hogy „a' Lóversenezés feletti Értekezés“ magára a' dologra nézve is elkésett: nem alkalmaztatható. Távol legyen ugyanis tőlem, hogy a' kímivéledésünkön munkálkodó nagy Hazafiakat megbántani, vagy annál is nagyobb rosszat, t. i. olyat állítani, mi által Nemzetemet, Hazámat meggyalázhathán elkövetni szándékom lett volna, 's erősen meg is vagyok győződve a' felől, hogy ezt nem is tettem. Talán nem fejeztem ki tehát magam elég világosan, hogy nem érthetett meg az „Enyhítő felelet“ Írója. Észre vételemben én „az elkésést a' dologra nézve“ csak annyiban értettem, hogy ha nem 1828-ban, de 1853-ban írta volna Nemki Demit a' Lóversenezés feletti szavait: olvashatván már Gr. Sz. I—nunk derék munkáját, a' „Világ“-ot elegendő világot kaphatott volna arra nézve, mily szempontból kell a' Lóversenyt, Buda Pesti Casinói egyesületet 's a' t. tekinteni. Egyébiránt más értelemben alkalmasint inkább lehetne azon kifejezést venni; de úgy az Nemzetemnek, nem hogy gyalázatjára, sőt inkább betsületére válnék, t. i. úgy is lehetne azon szavaimat magyarázni, hogy az (Nemzetem) már átlátta, mi hazánkban a' legszükségesebb tenni való; nem csak, hanem valósággal meg is tette

a' nagy munkát, 's a' gyarapodó sarjadék neveltetésit, a' Nemzet nagy tzéljaival megegyezőleg el is rendelte. De mint mondám én tsak a' feljebb érintett értelemben vettem kifejezésemet. — Ellenben :

Azt hiszem Zoilusi lélek nélkül is könnyű lenne az „Enyhítő felelet“ némelly kifejezéseinek balmagyarázatot adni; például: „A' feljebbi értekezés — ha erányát tisztán vesszük fel — éppen ily köz jóra intézett szó vala.“ Ez igen könnyen oda magyarázható, mint ha mi, vagy értelem vagy jó akarat hijja miatt, nem úgy fogtuk volna fel azt. Ez akármelyik esetben bántana; továbbá ugyan azon tzikkely folytában, ezen kifejezés: hogy az említett értekezést, úgy látszik, legalább még a' mostani symptomakból — több századok múlva is, alig ha későn nem fogja hangoztatni egy közjóért buzgó Hazafi a' magyar hazában.“ Nemzetünkre nézve igazán még nagyobb bántalom. Én részemről, azon édes reménnyel ketsegettem magamat, hogy neveltetésünk javítása ügyében nem tsak több, de egy századig, sőt tán tizedig sem fogunk sikertelenül beszélni Nemzetünk azon része előtt, melynek a' nevelés jobb elrendelésébe tetleges befolyása van.

A' mi Gr. Sz.—ről a' 403-k lapon méltó magasztalással mondatik: az tökéletesen az én hitem is; — hanem a' mi azután az említett magasztalást érdemlő férjfiakról mondatik, t. i. hogy a' *Lóversenyt* is *hihetően* jó tzállal hozák be: már itt nem vagyok egy értelemben az „E. f.“ írójával. Én ugyan is azt hiszem, hogy a' kit, — mint Sz. az idézett lapon igen méltán említettik, — annyira magasztalni tudok: arról nem tsak *hihetően* teszem fel, hogy jó tzállal tett Nemzetét érdeklő Valamit: hanem *erősen meg vagyok győződve a' felől*, hogy ha szinte nem felelt volna is meg a' következés a' szándéknak; ez bizonyosan a' legjobb

völt; — annyival inkább ezt kell hinnem, midőn annyi jó kifejlődését látom a' Lóverseny felállításának.

A' tárgy velejét a' mi illeti, nekem úgy látszik, a' dolog közöttünk így áll:

1. N. D. azt állítá, hogy a' lófuttatásnál elsőbb tenni való is lenne.

2. Mi, t. i. Én (a' Nevetlen) Sz. D. Úrral azt állítok, hogy a' lófuttatás, mint egyesítő intézet következeseinél fogva igen fontos és szükséges.

3. Az „E. f.“ írója bennünket öszvegyeztetni kívánván, azt állítá, hogy N. D. nem ama nagy Férfiak ellen szállalt fel, kik a' lófuttatást 's egyéb hasznos intézeteket tetemes áldozataik 's fáradszatlan munkásságok által megállapíták, hanem azok ellen, kik a' tárgyat nem értvén, kelletlenül nagyobb fontosságot tulajdonítanak a' lófuttatásnak. — Már most lássuk, mennyiben áll ezen kitélel:

Mindjárt értekezése kezdetén előadván N. D. hogy magyar újságaink rakvak lévén azon tudósításokkal, mely fényességgel ment a' lófuttatás, 's hogy ennek virágzásba jövele által a' nemzeti lélek is mint indul felemelkedni, midőn a' lovak nemesbitésében 's ebből származandó vetelkedési tűzben előre haladnak az emberek, így szól: nem lehet, hogy midőn azt, némelyeknek az ebben elragadtatásig való kedvtelése mellett, az egész Haza Közönsége is hallgatással igazolni látszik, én legalább különböző magános véleményemet e' részben ki ne nyilatkoztassam, 's észrevételimet erre meg ne tegyem. Ezen bevezetés után következő szakban (§-ban) a' lófuttatásról tzelzőlag, csak mint tsekélységről, emlékezik, melyből kelletlenül többet tsinálnak, 's a' kis dolgot — úgy mond — elébe tesz a' nagyobbnak 's a' t. Továbbá előadván, mily ditsőségére szolgál a' Magyar Hazának, hogy a' lovak

culturája ébresztésire támadtak oly Hazafiak, kik ezt a' közoltárra letett jutalmak által nem tsak elkezdni, de hathatósan elősegíteni is törekednek: azt a' kérdést teszi: „Valyon nintsen e' a' Magyar Hazában ennél szükségesebb tenni való dolog?“ Ezekből azt hiszem világos, hogy N. D. Hazánkfia egyenesen a' löfuttatás fontos 's szükséges volta, nem pedig tsak az azt balúl értők ellen szóllalt fel. — Továbbá

(Folytatása következik.)

A' Bukaresti Magyarok, és Sükei.

(Folytatás.)

Igy indult-meg Sükei úr 1818-ban Erdélybe, hogy a' szent tzel' eszközletére, egyes nagyszivü honfiak' segedelmit kérje 's adakozásikból még ugyanazon évben megvétetett a' telek, mellyen most az egyház, pásztorlak (parochia) 's temetkezöhely áll; 1820-ban meglátogatá Magyarország' egy részét, innen némelly nagylelkü honfi' segedelmezésiből, valamint a' Konstantinápolyban tartózkodott európai nagy (jelesül az ausztriai, angol, porosz, hollandi és svéd) hatalmak' képviselőinek adakozásikból már 1821 végével, az egyház annyira elkészült, hogy abban az isteni tisztelet gyakoroltathatók. Az akkoron még uralkodó vajda Suzzo Gergely kiküldöttséget rendelt, melly a' templom' mibenlétéről 's az abban mimódon tartandó isteni szolgálatról tudósítást adjon; 's értésire esvén, hogy az egyházban se oltár, se kép, kérdezé: benne kit imádnának? mellyre a' pásztor azt felelé, hogy elegendő pénzek nem lévén oltárt állithatni, szegény hiveinek szivekben kell hordozni a' Mindenhatót; a' nagylelkü vajda erre azonnal 6 adófizetőt (Skutelnik) ajándékozott azon megjegyzéssel, hogy oltár az Isten'

képével a' templomban elkerülhetetlen, mivel némelly hívek más érzéssel is jelenhetnek-meg, azért tűnjön mindjárt beléptekor mindenkinek szemébe tzelja ott-létének. Hasonló ajándékokkal segíté több izben e' keresztyén közönséget Gyka Gergely az utána következett uralkodó hertzeg. Különösön pedig egy áldott emlékezetű Tárnokmester (Viszter) *Bárku Wakareszko*, de ezen fő személyeket tsak a' nevezett prédikátor tudta, udvaraik körül tett szorgalma által, illy nemes tettekre indítani, 's így az innen származott jövedelem, évenként mintegy 700. pengő forintot tön; mely dotatiót tsak utobbi 5. éveiben kezdett használni, de 14. évek alatt ottan sanyarogva, 's részszerént maga szorgalmából, utobb pedig Hitvessének vagyonyyából tarthatá fenn a' papságát, mivel a' Hallgatóktól való jövedelem tsak 70 pengő forintokat, vagy 500 piastereket tehet: de a' háborús esztendőkbén ez is megsűnt, és minden jövedelem nélkül folytatá hivatalát, sőt egyébkor is tsak annyiban juthata ezen tsekélységhez, a' mennyiben halgatóinak ezen sok tsapásokkal küszködött országban volt jövedelme megegedte. — Erre leg többet tett néhai Ipja *Kis György*, egy régi Bukuresti magyar, és *Szentgyörgy Mihály* az említett magyar Gyülekezet igen érdemes Fő Curatora (most mint tudom G. Kendeffy Praefectussa), ki éjjeli nappali szorgalmával méltó társa igyekezett lenni a' prédikátornak. Milly nagy 's példás ön-elszánással védelmezé Sükei ur a' még kerítés nélkül volt egyházat 1822-ben a' törökök' pusztító kezeitől, el nem hallgathatom. Az alatt, míg sok nevezetes görög és oláh templom istállókká változott, ő a' magáéban szünetlen folytatá köteleességit; ekkor történt, hogy midőn a' törökök Száva kapitány' embereivel épen e' templom körül az utszákon tsatáznának, egy puska-

golyó az ablakon keresztül az egyházba repült 's ha e' golyó véletlenül a' predikálószek' párkányában fen nem akad, az apostolt örökre megnémítja; ennek emléke most-is látható, ez történt Vasárnap reggeli tíz órakor, midőn prédikállana. Illy szörnyű viszontagságok között 10 év alatt még is annyira vitte, hogy az egyház és parochia elkészült 's így a' vallás' gyakorlatára majd semmi sem hibázott. — Súlyosan mindazáltal 's egészen váratlanul látogatá-meg 1830-ban e' jámbor községet egy új tsapás. — Az oroszok, a' törökökkel viselt háború után, Oláhország' és Havasalföld' jövedelmei' elintéztetésibe új rendszabásokat hozának, minden adózó, hogy bérét lefizesse, az ország' kintstárához utasított 's így minden közönséges intézetek, valamint egyes személyek is, kik illy dotatióval bírtak, elveszték azt; 's így járt Sükei ur is. Azonban sok kérelme után még is megnyerte, hogy a' 700 pengő forint jövedelem helyett 200-at mint bizonyos évbeli fizetést az oláhországi divántól húzhasson; de ezen kevés is, tsak önn' személyéhez (érdemeinek következtetésében), nem pedig a' papsághoz köttetett. Tavaly Bukurestben létemkor meglátogattam őt; a' templomot igen jó állapotban lelém, benne egy diszes oltár az utolsó vatsora' képével, egy szép 's nem tsekély értékű orgona, predikálószek, továbbá a' lelkész-lak tüntek szemembe; bámulásom' nem titkolhatván, hogy semmiből annyi létesült, ditséretekre fakadtam, de szomorún válaszolá Sükei ur, hogy a' legszükségesebb még hátra van; t. i. fájdalmas azon gondolat neki, hogy most, midőn a' magyar honban a' nemzetiség 's a' nyelv fokként emelkedik, ezen ügyekben vissza kell maradniok. Azért végső erejét még egy nemzeti iskola-felállításra szándékozik fordítani, mellyben minden a' három vallású magyar

nevendékek a' szükséges tudományokat magyar' nyelven tanulnak. E' végre látogató-meg mult év' folytatva már Smyrna városát, hogy ott az európai nagy hatalmak' képviselőjit segedelmért megkérje, de Ibrahim basa' táborának előnyomulta által az említett várost olly helyzetben találá, melly miatt hoszszú 's fáradságos utja tsak igen tsekély sikerü lehet. Most hozzánk jött 's a' nagyszivü magyar honfiakban reményl tzeljának eszközletére kegyes és hő buzgalmu számos pártfogókat. Mit is tiszta szivből ohajt neki minden igaz Magyar. Innen *Londonban* szándékozván (hová a' Konstantzinápolyi követségtől lévén ajánlva) ott törekszik meg vetni a' Bukuresti Papság, és felállítando Magyar-Iskola Intézet fenn állhatásának alapját. Áldás reá, familiájára, és magyarjaira!!!

Lednig Sándor, Orvos.

A p r ó s á g o k.

— Egy frantzia valamelly gazdag de fűsvény úrnak ajánlá könyvét; de midön látná, hogy a' gazdag ajándék' várásában tsalatkozott, az ajánlást a' harmadik kötet végén a' nyomtatásbeli hibák közzé tette.

— *Menage* éppenséggel nem akará *Marezítól* a' kiadatott „történetek szó könyvét“ olvasni: igen jó emlékezetem van, mondá barátja unszolására, félek, hogy megtartom eszemben azon hibákat, mellyekkel tele van.

R e j t e t t s z ó.

Egészben élünk, és lelkendezünk,
Végső kettőben jutalmul létezünk,
Ha ellenünkkel vitézül küszködtünk.

Megfejtés a' 68. számban: Nyelv.